نشريه مهندسي عمران اميركبير

نشریه مهندسی عمران امیرکبیر، دوره ۵۲ شماره ۴، سال ۱۳۹۹، صفحات ۸۵۹ تا ۸۷۲ DOI: 10.22060/ceej.2018.15003.5809

بررسی اثر آتش بر پایداری و مقاومت جانبی دیوارهای برشی فولادی با ورق نازک

قاسم پاچیده^۱، مجید قلهکی^{۱*}، یونس نوری^۲ ^{۱-}دانشکده مهندسی عمران، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران. ^{۲-} دانشکده مهندسی عمران، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران.

خلاصه: دیوار برشی فولادی بهعنوان یک سیستم باربر جانبی در برخی سازههای بلندمرتبه جهان مورد استفاده قرار گرفته و بهدلیل سختی، مقاومت، شکل پذیری و جذب انرژی مناسب و همچنین کاهش وزن اسکلت می تواند در آینده جایگزین برخی از سیستم های باربر مرسوم شود. از طرفی نیز در دهه اخیر خطرات و اثر آتش سوزی بر سیستم سازهای ساختمان ها موردتوجه واقع شده که این مساله در سازههای بلندمرتبه و خاص دارای اهمیت ویژهای است. در سیستم دیوار برشی فولادی با ورق نازک توجه به ضخامت کم ورقهای دیوارها، اثرات آتش بر پایداری و کاهش مقاومت جانبی آنها می تواند قابل توجه باشد. بر این اساس در این مقاله اثر حرارت ناشی از آتش سوزی بر پایداری، سختی الاستیک و مقاومت تسلیم نیک دیوار برشی فولادی سه طبقه مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج تحلیلهای همبند تنش – حرارت نشان داد که افزایش ضخامت ورق باعث کاهش چشم گیر تغییر شکل ستون می شود. هم چنین افزایش ضخامت و تنش تسلیم ورق در کاهش کمتر مقاومت تسلیم و سختی الاستیک سیستم پس از آتش سوزی موثر بوده اما در ضخامت و تنش تسلیم ورق در کاهش سیستم با افزایش تنش تسلیم ثابت می ماند. بر اساس نتایج، روابط ساده ای جهت محاسبه کاهش سختی الاستیک و مقاومت تسلیم و معتری الاستیک سیستم پس از آتش سوزی موثر بوده اما در ضخامت ثابت ورق، سختی الاستیک و مقاومت تسلیم و محتی الاستیک سیستم تون می شود. هم چنین افزایش ضخامت و تنش تسلیم ورق در کاهش مقاومت تسلیم و سختی الاستیک سیستم پس از آتش سوزی موثر بوده اما در ضخامت ثابت ورق، سختی الاستیک و مقاومت تسلیم سیستم پس از آتش سوزی، به دست آمد.

۱– مقدمه

سختی اولیه قابل توجه، مقاومت پس کمانشی بالا، جذب انرژی زیاد و کاهش وزن اسکلت سازه برخی از مزایای سیستم دیوار برشی فولادی با ورق نازک است. این خصوصیات برجسته، آن را به گزینه مناسبی برای تحمل بارهای جانبی ناشی از زلزله و باد تبدیل کرده است. ایده استفاده از مقاومت پس کمانشی ورق اولین بار توسط تربورن و همکارانش [۱] ارائه و صحت آن به وسلیه آزمایش تیملر و کولاک [۲] به اثبات رسید. مطالعات گسترده ای به منظور ارزیابی مقاومت، شکل پذیری، رفتار هیسترزیس، اثر اتصالات تیر به ستون، اثر بازشو، ضریب رفتار، اثر فولاد نرم و غیره بر روی دیوارهای برشی فولادی صورت پذیرفته که از آن جمله میتوان به مطالعات و آزمایش

* نویسنده عهدهدار مکاتبات: : Mgholhaki@semnan.ac.ir

کو ی کی حقوق مؤلفین به نویسندگان و حقوق ناشر به انتشارات دانشگاه امیر کبیر داده شده است. این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License) (Creative Commons License) در دسترس شما قرار گرفته است. برای جزئیات این لیسانس، از آدرس https://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode دیدن فرمائید.

های رابرتز و صبوری [۳]، مطالعات ویان و برونیو [۴] و مطالعات قلهکی [۵] اشاره نمود. همچنین روش هایی نیز برای تحلیل و طراحی پانل های برشی فولادی ارائه شده که از جمله میتوان به مدل نواری پیشنهادی توربرن و همکاران [۱] و مدل اندرکنش ورق با قاب توسط صبوری و رابرتز [۶] اشاره نمود که این مدل از جامعیت بیشتری نسبت به مدل نواری برخوردار بوده و برای دیوارهای تقویت شده نیز کاربرد دارد. اما در عوض، مدل نواری، سهولت در امر محاسبات دیوارهای برشی فولادی بدون تقویت را فراهم میکند.

نظر به تاثیر عوامل محیطی بر عملکرد رفتار سازه ها، مخصوصا سازه های بلندمرتبه و خاص، لذا میبایست خطرات محیطی که ممکن است عملکرد سازه را مختل کند در طراحی آن ها مورد ارزیابی قرار گیرد. یکی از مهم ترین عوامل محیطی، آتش سوزی ساختمان ها

تاریخچه داوری: دریافت: ۲۸–۶۰–۱۳۹۷ بازنگری: ۵۵–۸۰–۱۳۹۷ پذیرش: ۶۶–۸۸–۱۳۹۷ ارائه آنلاین: ۲۴–۹۰–۱۳۹۷

> کلمات کلیدی: دیوار برشی فولادی آتش سوزی پایداری سختی مقاومت تسلیم.

بوده و برای به حساب آوردن اثرات آن در سازه ها باید رفتار مصالح و اجزاء مختلف سازه تحت بارگذاری حرارتی مورد بررسی قرار گیرد. تاثیر حرارت بر فولاد از لحاظ خواص مکانیکی با زوال خصوصیات مقاومتی و سختی آن همراه است. حرارت زیاد، بر سختی الاستیک، مقاومت تسلیم و مدول الاستیسیته مصالح فولاد تاثیرگذار بوده و تاکنون مراجع مختلفی از جمله مرکز ملی استاندارد و فناوری آمریکا [۷] این نرخ کاهش را گزارش کرده اند. این مرکز، پس از حادثه یازده سپتامبر به طور گسترده به مطالعه خواص مقاومتی فولاد در اثر های مقید، نیروهایی مازاد بر نیروهای داخلی اعضا بر آن ها اعمال می شود که قابل توجه بوده و موجب تغییرشکل های بزرگ در سازه شده و میبایست در طراحیها مدنظر قرار گیرد.

با استفاده از شبیه سازی های عددی انجام گرفته در نرم افزار ABAQUS در فضای دوبعدی، لیو و چن [۸] به بررسی اندرکنش میان آثار ناشی از آتش و انفجار بر عملکرد ستون ها و قاب های یک سازه فولادی پرداختند. به دنبال آن، آنها تحلیل های انجام شده را در فضای سه بعدی نیز تکرار نمودند که در مدل های اخیرشان، کمانش موضعی به همراه کمانش پیچشی– جانبی تیرها نیز منظور گردید که به موجب آن، هنگامی که ستون های بحرانی سازه در معرض آتش قرار گرفتند، دچار کمانش گردیدند و سازه دچار خرابی پیشرونده شد [۹].

کو-چن و همکارانش در سال ۲۰۰۵ [۱۰] به بررسی آزمایشگاهی کمانش موضعی ستون های فولادی در برابر آتش پرداختند. اهداف اصلی این تحقیق ها عبارتند از ارزیابی تغییرات مقاومت نهایی ستون های فولادی ناشی از نسبت های مختلف عرض به ضخامت تحت بارگذاری حرارتی افزایشی، به علاوه بررسی آثار کاهنده ناشی از افزایش حرارت بر مقاومت ستون ها و همچنین، تبیین ضوابط طراحی ستون های فولادی ساخته شده از فولاد مقاوم در برابر حرارت میباشند. بر مبنای نتایج آزمایشگاهی، می توان اینطور نتیجه گیری نمود که بارهای نهایی ستونهای ریشه با افزایش نسبت عرض به ضخامت یا درجه حرارت، کاهش مییابند. همچنین مشخص گردید که تاثیرات نسبت عرض به ضخامت بر مقاومت نهایی ستونهای با مقطع BOX در برابر افزایش حرارت، از ستون با مقطع H بیشتر میباشد. بر مبنای در برابر افزایش حرارت، و های طراحی برای نسبت عرض به ضخامت یا

هر دو ستون با مقطع BOX و H شکل ساخته شده از فولاد مقاوم در برابر آتش پیشنهاد گردید.

Liew در سال ۲۰۰۸ [۱۱] به بررسی قابلیت بهرهبرداری و استفاده مجدد از ساختمان های با قاب فولادی در شرایط انفجار و آتش به کمک روش عددی پیشنهادی پرداخت. روش عددی پیشنهادی بر مبنای رویکرد المان ترکیبی برای مدلسازی چهارچوب بزرگ مقیاس میباشد و ثابت گردیده است که این روش از دقت قابل قبولی برای تحلیل رفتار اعضاء و ناپایداری قابها ناشی از آثار نرخ بالای کرنش و حرارت آتش میباشد. پس از انجام تحلیل های متعدد، مشخص گردید که سازه در برابر اثرات مذکور، کاملا آسیب پذیر بوده که دلیل این نتیجه نیز مقاومت کم در برابر آتش میباشد که به موجب آن اعضای سازهای اصلی به دلیل بارهای شدید انفجار، دچار تغییرشکل گردیدند.

Dong و همکارانش در سال ۲۰۰۹ [۱۲] به بررسی پاسخ حرارتی و سازهای قاب فولادی کامپوزیتی دو طبقه با دو دهانه تحت بار حرارتی پرداختند. تحقیقات آن ها نتایج آزمایشگاهی آزمایش حرارتی که بر روی سه نمونه بزرگمقیاس قاب های کامپوزیت انجام گرفته را تشریح مینماید. این سه آزمایش از نظر تعداد و موقعیت نقاطی که تحت اثر حرارت قرار گرفتند، با یکدیگر متفاوت میباشند. از طریق بررسی روند تغییرشکل های ایجادشده طی زمان در قاب ها، نتایج به دست آمده تحلیل و با یکدیگر مقایسه گردیدند. نتایج بیانگر این واقعیت میباشند که تغییرشکل های ایجادشده در قاب ها، به شدت تابع تعداد و موقعیت نقاطی میباشد که در معرض بارگذاری حرارتی قرار گرفتند.

Ruirui و همکارانش در سال ۲۰۱۲ [۱۳] به بررسی آنالیز خرابی پیش رونده ساختمان های فولادی تحت شرایط آتش پرداختند. از تحقیقات آنها اینطور می توان نتیجهگیری نمود که قاب های مهاربندی نشده با نسبت بارگذاری کمتر و مقطع تیر بزرگتر، دمای گسیختکی بالاتری را نیاز خواهندداشت که طی آن، خرابی کلی در سازه اتفاق میافتد. اگرچه تخریب موضعی قاب در شرایطی که نسبت بارگذاری افزایش مییابد و مقطع تیر کوچکتر می گردد، با سهولت بیشتری به وقوع می پیوندد. سیستم مهاربندی به طرز شایانی میتواند در جلوگیری از امر خرابی پیش رونده کمک نماید. سختی جانبی بیشتر قاب می تواند باعث تغییرشکل های قائم کوچکتری در

ستون گسیخته شده در شرایط پایداری مجدد گردد. اگرچه دمای گسیختگی کلی قاب، هیچگونه حساسیتی به سختی جانبی آن ندارد. در سال ۲۰۱۶ عملکرد یک سازه فولادی شش طبقه ساخته شده از پروفیل های سرد نوردشده با استفاده از میز لرزه بزرگمقیاس در دانشگاه کالیفرنیا تحت بررسیهای آزمایشگاهی قرار گرفت. سیستم باربر جانبی سازه متشکل از اعضای فولادی سرد نوردشده دارای غلاف فولادی بود که روی آنها با استفاده از صفحات گچی پوشانده شده بود. به دلیل مزایای فراوان استفاده از مصالح سبک از جمله کاهش هزينه ها و افزايش سرعت ساخت، امروزه از اين مصالح و چنين تکنولوژیهایی به طور گسترده در مناطق لرزهخیز واقع در غرب کشور آمریکا استفاده می گردد. به منظور آشنایی و دریافت اطلاعات در خصوص نحوه طراحی و ساخت این دیوارها برای مقاصد لرزهای، خوانندگان علاقهمند به این سیستم ها به گزارشی که توسط مرجع NEHRP در خصوص طراحی لرزهای سیستم های باربری جانبی متشکل از فولاد سرد نوردشده منتشر گردیده است، رجوع نمایند [۱۴]. هدف اصلی بررسی عملکرد لرزه ای این روش ساخت برای سازه های میانمرتبه (۵ تا ۱۰ طبقه) به انضمام مطالعه پاسخ سازه های آسیب دیده در اثر زلزله به پدیده آتش میباشد. پس از انجام آزمایش های آتش سوزی، سازه ها در معرض تحریکات ناشی از زلزله قرار گرفتند تا بدین طریق بتوان پاسخ سازه های آسیب دیده ناشی از آتش را در برابر پس لرزه های ناشی از زمین لرزه ارزیابی نمود. هدف از انجام آزمایش های پس لرزه، کمک جهت اخذ تصمیم در خصوص دسترسی نخستین پاسخدهنده به ساختمان در شرایط هم زمانی آتشسوزی و زمینلرزه، همچنین ارزیابی در خصوص تعمیر در مقابل جایگزینی میباشد. کلیه جزئیات مربوط به این ساختمان شش طبقه در مرجع [۱۵] موجود میباشند.

Matthew و همکارانش در سال ۲۰۱۶ [۱۶] به بررسی رفتار ورق دیوار برشی فولادی تحت بارهای لرزهای و آتش پرداختند. تعدادی آزمایش بر روی ۶ نمونه دیوار برشی با ابعاد ۲/۷ در ۳/۷ متر که قاب های اطراف آن همگی از فولاد سرد نوردشده که یک طرف آنها با استفاده از صفحات فولادی و طرف دیگر به وسیله صفحات گچی پوشانده شده بود، مورد آزمایش قرار گرفتند. بر مبنای نتایج به دست آمده، آتش باعث تغییر مود خرابی دیوار می گردد. بدین صورت که کمانش موضعی ورق فولادی به کمانش کلی تبدیل می گردد و

ظرفیت باربری جانبی آن نیز حدود ۳۵٪ کاهش مییابد. می توان گفت که با استناد به نقطهنظر ظرفیت باربری جانبی باقیمانده تحت مخاطرات چندگانه، اخذ چنین رفتاری از دیوار، امری قابل پیش بینی متبادر می نماید.

بنابراین با مطالعه تحقیقات اخیر در زمینه آتش و سازه های فولادی مخصوصا سیستم دیوار برشی فولادی، ملاحظه می گردد که تحقیقات جدی بر روی رفتار این سیستم صورت نپذیرفته و صرفا نتایجی محدود حاصل شده است. در این مقاله به بررسی رفتار سیستم دیوار برشی فولادی در مقابل آتش و میزان آسیبپذیری آن پرداخته شده است. حال آتش یا گرادیان حرارتی به هر شکلی که به سازه وارد شود و دمای فلز را بسیار بالا ببرد، ممکن است موجب کاهش مقاومت دیوار برشی شود. یعنی اگر این دیوار که قبلا تحت اثر آتش یا گرادیان حرارتی باشد و تعویض و یا تعمیر نشود، ممکن است در مقابل بارهای جانبی همانند زلزله عملکرد درستی نداشته باشد، پس باید عملکرد آن قبل از آمدن زلزله بررسی شود. بنابراین نوآوری و هدف اصلی مقاله، ایجاد ارتباط بین مقدار گرادیان حرارتی و مقدار کاهش مقاومت یا سختی جانبی دیوار با ضخامتها (۵/۰، ۲ و ۴ میلیمتر) و مقاومت های تسلیم (۱۸۰ و ۲۴۰ مگایاسکال) مختلف مى باشد كه به كمك روابط رياضى درجه اول مورد بررسى قرار گرفته است.

۲- مدلسازی، صحتسنجی و تحلیل تنش

به لحاظ اهمیت تاثیر آتش بر رفتار سیستم های مقاوم، در این مقاله سعی شده است که اثر آتش بر روی پایداری و عملکرد سیستم دیوار برشی فولادی با ورق نازک مطالعه شود. بر این اساس ابتدا یک نمونه دیوار برشی فولادی سه طبقه با اتصالات تیر به ستون صلب در نرمافزار اجزاء محدود مدلسازی شده و سپس اثرات آتش بر روی آن بررسی می گردد. ابتدا به منظور صحت سنجی مدلسازیها در نرم افزار آباکوس [۱۲]، مدل سه طبقه آزمایشگاهی [۵] مطابق شکل ۱ با انتخاب مدول الاستیسیته برابر ۲۰۶ گیگاپاسکال و ضریب پواسون برابر ۲/۳ و پارامترهای مکانیکی مطابق جدول ۱ ساخته شد.

به دلیل رخ دادن کمانش های متعدد و وارد شدن ورق به ناحیهٔ پس کمانش، تحلیل های کامپیوتری دیوارهای برشی فولادی با ورق نازک دارای مشکلات زیادی بوده و تحلیل تغییرشکل های بزرگ به

شکل ۱. نمای کلی و جزئیات نمونه آزمایشگاهی دیوار برشی فولادی Fig. 1. General view and details of laboratory sample of steel shear wall

کار رفته می تواند تاثیر زیادی بر نتایج داشته باشد.

در ورقهای نازک به علت کمانش های متعدد در نواحی مختلف، همگرایی عددی به سختی صورت پذیرفته، لذا شبکه بندی ریز برای ورق لازم است، که پس از تحلیل حساسیت شبکه بندی، از ابعاد مش۵۰ میلیمتری جهت تحلیل ها استفاده شد. از طرف دیگر به دلیل وسیع بودن دامنه تغییرات تنش، لذا از المان Shell S4R در

تنش تسليم (N/mm ²)	تنش نهایی (N/mm ²)				
١٨٠	٣				
۳۱۰	445				
888	۵۵۰				
	تنش تسلیم (N/mm ²) ۱۸۰ ۳۱۰ ۳۶۶				

مدلسازی ها استفاده شد.

همچنین هر دو نوع غیرخطی شدن مصالح و هندسه در تحلیل ها لحاظ گردید. برای سادگی، از مدل پلاستیسیته دو خطی با سخت شوندگی سینماتیکی و تابع تسلیم فونمایسز استفاده گردید. شیب قسمت سخت شوندهٔ نمودار تنش-کرنش برابر ۵ درصد قسمت الاستیک در نظر گرفته شد.

در نرم افزارهای اجزاء محدود چنانچه فرض ناصافی اولیه در مرکز ورق ها در نظر گرفته نشود، ورق تحت بار داخل صفحه دچار کمانش نشده و بدین ترتیب سختی و بار تسلیم دیوار، بیشتر از مقدار واقعی تخمین زده می شود. بر این اساس پس از آنالیز حساسیت نسبت به اعوجاج اولیه، در نهایت جهت تحلیل ها، ۳ میلیمتر اعوجاج اولیه به وسط ورقها اعمال گردید.

در شکل ۲ تصاویر مش بندی و بارگذاری مدل اجزاء محدود سیستم دیوار برشی فولادی در نرم افزار آباکوس نشان داده شده

Fig. 2. Grid and upload images A) Comparison of finite element model b) Loading

شكل ٣. مقايسه نتايج روش اجزاء محدود با نتايج آزمايشگاهی Fig. 3. Comparison of finite element method results with laboratory results

است.

بهمنظور کالیبره نمودن مدل، تحلیل استاتیکی غیرخطی با اعمال تغییرمکان افزاینده به تیر طبقه سوم انجام شد. در شکل ۳ منحنی بهدست آمده از تحلیل اجزاء محدود در مقایسه با پوش منحنی چرخهای آزمایشگاهی مدل سه طبقه آورده ست. همانطور که مشاهده میشود نمودارهای بهدست آمده از نتایج آزمایشگاهی و عددی، در سختی اولیه و بار تسلیمشدگی تطابق خوبی با یکدیگر دارند.

۳- خصوصیات فولاد در حرارت

حرارت بر مشخصات مکانیکی فولاد اثر کاهنده دارد. افزایش

حرارت باعث کاهش مدول الاستیسته و تنش تسلیم فولاد شده که این کاهش خصوصیات مکانیکی، باعث کاهش مقاومت کلی عضو تحت اثر حرارت شده و به ازاء یک بار ثابت، با گذشت زمان مقاومت و به تبع آن پایداری به شدت کاهش مییابد. تاثیر دیگر افزایش حرارت بر فولاد، افزایش میزان ضریب انبساط حرارتی فولاد است. این خصوصیت، در سازه های مقید و بدون درجه آزادی انتقالی می تواند باعث ایجاد تنش های اضافی حاصل از افزایش طول عضو شود.

با استفاده از نتایج آزمایش های اسکلیچ و همکارانش [۱۸] در مدلسازی ها، خصوصیات مکانیکی فولادها شامل مدول الاستیسیته، تنش تسلیم و حد تسلیم نسبی آنها مطابق شکل ۴ در نظر گرفته شد. مطابق شکل ۴، مقادیر مدول الاستیسیته و تنش تسلیم بین دمای ۲۰ تا ۱۰۰ درجه سانتیگراد دچار کاهش نشده و حتی تنش تسلیم تا دمای ۴۰۰ درجه نیز کاهش نمی یابد. اما پس از آن و تا دمای بین ۸۰۰ تا ۹۰۰ درجه سانتیگراد هر دو مقدار مدول الاستیسیته و تنش تسلیم فولاد به شدت کاهش یافته و در دمای ۱۵۰۰ درجه سانتیگراد به صفر می رسند، (نقطه ذوب فولاد ۱۵۵۰ درجه است).

به عبارت دیگر در این دما عضو فولادی هیچ مقاومتی در برابر بارهای وارده نداشته که البته در واقعیت به دلیل اینکه عضو، قبل از رسیدن به این دما دچار کمانش های موضعی و کلی میشود، لذا زودتر از حالت باربری خارج میشود.

همچنین مطابق نتایج اسکلیچ و همکاران [۱۹]، نمودار تنش-کرنش فولاد در دماهای مختلف از شکل ۵ تبعیت نموده و مقادیر نقاط مختلف آن مطابق جدول ۲ محاسبه می شود.

Fig. 4. Curve of steel resistance parameters

شکل ۵. منحنی تنش – کرنش فولاد در دماهای مختلف [۱۹] Fig. 5. Stress-strain curve of steel at different temperatures

$$f_{y,\theta} = f_{y,\theta}$$
 و $f_{y,\theta}$ برابر کرنش و تنش ناحیه تسلیم
 $\mathfrak{E}_{t,\theta}$ برابر کرنش حد گسیختگی
 $\mathfrak{E}_{t,\theta}$ برابر کرنش نهایی (تنش = صفر)
 $\mathfrak{E}_{u,\theta}$ عرابر ضرایب مربوط به توابع
a، b
و n بر اساس روابط جدول ۲ و برای دماهای مختلف، منحنیهای
بر اساس مورداستفاده در تحلیل ها مطابق شکل ۶ استخراج
گردید.

انجمن مهندسان عمران آمریکا (ASCE) [۲۰] مقدار ضریب انبساط حرارتی فولاد را در دماهای مختلف مطابق روابط ۱ و ۲ ارائه نمودهاست.

$$\alpha = (0.004T + 12) * 10^{-6} \quad (1/^{\circ}C) \ T \prec 1000^{\circ}C \tag{1}$$

$$\alpha = 16^{*}10^{-6} \ (1/^{\circ}C) \qquad T \ge 1000^{\circ}C \tag{(7)}$$

که در آنها، T میزان دما بر حسب درجه سانتیگراد است. مطابق پیشنهاد ASTM [۲۱] خصوصیات حرارتی فولاد شامل گرمای ویژه(C_p) و ضریب انتقال حرارت) (a، جهت انجام تحلیل حرارتی به ترتیب از روابط ۳ تا ۷ به دست می آید.

$$C_p = 425 + 0.773T - 1.69^{*10^{-3}T^{2}} + 2.22^{*10^{-6}T^{3}} T \prec 600^{\circ}C$$
 (°)

$$C_p = 666 + \frac{13002}{738 - T} \qquad 600^{\circ}C \le T \prec 735^{\circ}C \tag{(f)}$$

جدول ۲. روابط مربوط به تعیین منحنی تنش-کرنش فولاد در دماهای مختلف [۱۹]

 Table 2. Relationships related to determining the stressstrain curve of steel at different temperatures

محدوده كرنش	تنش	مدول مماسی
$\mathcal{E} \leq \mathcal{E}_{\rho,\theta}$	$\mathcal{E}E_{a, heta}$	$E_{a, heta}$
$\mathcal{E}_{\rho,\theta} < \mathcal{E} < \mathcal{E}_{y,\theta}$	$f_{\rho,\theta} - c + (b/a)$ $[a^{2} - (\varepsilon_{y,\theta} - \varepsilon)^{2}]^{0.5}$	$\frac{b(\varepsilon_{y,\theta}-\varepsilon)}{a[a^2-(\varepsilon_{y,\theta}-\varepsilon)^2]^{0.5}}$
$\mathcal{E}_{y,\theta} \leq \mathcal{E} \leq \mathcal{E}_{t,\theta}$	${f}_{y, heta}$	0
$\mathcal{E}_{t,\theta} < \mathcal{E} < \mathcal{E}_{u,\theta}$	$f_{y,\theta}[1 - \frac{(\varepsilon - \varepsilon_{t,\theta})}{(\varepsilon_{u,\theta} - \varepsilon_{t,\theta})}]$	-
$\mathcal{E} = \mathcal{E}_{u,\theta}$	0	-
Parameters	$\varepsilon_{y,\theta} = 0.02 \ \varepsilon_{\rho,\theta} = f_{\rho}$ $\varepsilon_{t,\theta} = 0.15 \ \varepsilon_{u,\theta} = 0.2$,θ / Ε _{a,θ} 2
Functions	$a^{2} = (\varepsilon_{y,\theta} - \varepsilon_{\rho,\theta}) *$ $(\varepsilon_{y,\theta} - \varepsilon_{\rho,\theta} + c / E_{a,\theta})$	
$b^{2} = c(\varepsilon_{y,\theta} - c)$ $+c^{2}$	$\varepsilon_{\rho,\theta})E_{a,\theta}$ $c = \frac{1}{(\varepsilon_{\gamma,\theta})}$	$\frac{(f_{y,\theta} - f_{\rho,\theta})^2}{-\varepsilon_{\rho,\theta})E_{a,\theta} - 2(f_{y,\theta} - f_{\rho,\theta})}$
		که در آن،

رآلفا شیب اولیه (سختی یا مدول الاستیسیته) tana برابر $E_{a,\theta}$ منحنی در ناحیه خطی) منحنی در ناحیه خطی) ع و $f_{\rho,\theta}$ برابر کرنش و تنش ناحیه خطی

$$C_p = 545 + \frac{17820}{T - 731} \qquad 735^{\circ}C \le T \prec 900^{\circ}C \tag{(a)}$$

$$C_p = 650 \qquad T \ge 900^{\circ}C \tag{(?)}$$

$$\lambda_a = 54 - \frac{T}{30} \ge 27.33 \tag{Y}$$

همچنین وزن مخصوص فولاد، ۷۸۵۰ کیلوگرم بر مترمکعب و ضریب پواسون آن برابر ۲/۳ در نظر گرفته شده و از تغییرات ضریب پواسون با دما به دلیل اندک بودن، صرفنظر گردید.

۴- تحلیل حرارتی

پس از حصول اطمینان از مدلسازی صحیح سازهای دیوار برشی فولادی سه طبقه، تحلیل حرارتی مدل تحت آتش صورت پذیرفت. در این تحلیل فرض شد که کلیه اعضاء دیوار در برابر آتش بدون حفاظت

Fig. 7. Temperature-time curve of steel according to ASTM proposal

بوده و فقط طبقه اول شامل تیر و ستون و ورق پانل بهطور مستقیم و همزمان در معرض آتش مستقیم قرار گرفتهاند. مطابق تحلیل حرارتی، ارزیابی نرخ افزایش دمای اعضاء طبقات اول تا سوم صورت پذیرفت. تغییرات دما بر حسب زمان بر اساس پیشنهاد ASTM پذیرفت. تغییرات دما بر حسب زمان بر اساس پیشنهاد (۲۱] عملیات آتش و حرارت ناشی از آن به کار می رود.

معادله منحنی شکل ۶ بر اساس پیشنهاد لی [۲۲] از رابطه ۸ تبعیت میکند.

$$T = 750(1 - e^{(-3.79553\sqrt{t_b})}) + 170.41\sqrt{t_b} + T_0 \qquad (\lambda)$$

در رابطه ۸ پارامتر t_b ، مدت زمان آتش سوزی بر حسب ساعت بوده و ۲۰ و T بهترتیب دمای اولیه و ثانویه عضو بر حسب درجه سانتی گراد می باشد.

شکل ۸ نحوه توزیع حرارت بین اعضاء مختلف دیوار برشی فولادی سهطبقه را نشان میدهد.

در تحلیلهای حرارتی، در وسط هر عضو (تیر، ستون و ورق) یک نقطه بهعنوان سنجه برای ثبت تاریخچه حرارتی عضو انتخاب و تغییرات دما بر حسب زمان مطابق شکل ۹ برای هر عضو بهدست آمد. لازمبهذکر است که در تحلیل حرارتی، انتقال حرارت تنها از طریق رسانش صورت گرفته و از اثر تشعشع بهدلیل اثرات اندک، صرفنظر گردیدهاست.

شكل ٨. نحوه توزيع حرارت بين اعضاء ديوار برشى فولادى سهطبقه Fig. 8. How to distribute heat between the members of a three-story steel shear wall

با توجه به توزیع نرخ افزایش دما بر حسب زمان مطابق شکل ۹، و با استفاده از پارامترهای جدول ۲ و روابط ۱ تا ۸، تغییر مشخصات مکانیکی فولاد با دما در زمانهای مختلف گسترش آتش برای هر عضو محاسبه و در تحلیل همبند (کوپل) تنش- حرارت به کار گرفتهشد.

۵ – تحلیل همبند (کوپل) تنش- حرارت

بهمنظور تحلیل سازه تحت بار ثقلی و بررسی اثرات آتش سوزی بر روی آن، دیوار برشی فولادی سهطبقه تحت تحلیل همبند تنش-حرارت قرار گرفت. در حالت آتش سوزی، شدت بار مرده و زنده

شکل ۱۰. بارگذاری ثقلی دیوار برشی فولادی Fig. 10. Gravity loading of steel shear wall

(مربوط به تجهیزات و وسائل) وارد بر تیرها برابر ۱۰۰۰ کیلوگرمبرمتر در نظر گرفته شد، (شکل ۱۰). همچنین از جابجائی در راستای عمود بر پانل بهدلیل وجود سقف طبقات، ممانعت بهعمل آمد.

تحلیل همبند تنش- حرارت در دو بخش دنبال و خصوصیات رفتاری دیوار برشی فولادی مورد بررسی قرار گرفت. در بخش اول تاثیر آتش در حالت بار ثقلی و در بخش دوم اثرات بار جانبی بر روی دیوار کاهش مقاومت یافته، بررسی گردید. در این حالت فرض گردید که پس از آتش سوزی و کاهش خصوصیات مقاومتی دیوار، دیوار برشی تعویض یا مقاومسازی نگردیده و در معرض زلزله قرار گرفتهاست.

Fig. 9. Temperature distribution over time, between members of a three-story steel shear wall

در این تحلیل ابتدا بار ثقلی بر سازه وارد و پانل قبل از وقوع آتش سوزی تحت تنش قرار گرفت. سپس پانل طبقه اول در معرض آتش قرار داده شد. با گسترش تدریجی آتش و حرارت از طبقه اول به دیگر طبقات مطابق شکل ۹، خصوصیات مکانیکی اعضاء کاهش پیدا نموده که با توجه به بیشتر بودن حرارت در طبقات پائینی، میزان کاهش مقاومت اعضاء طبقه اول از سایر اعضاء دیگر طبقات بیشتر بوده و ناپایداری و خرابی پانل در این طبقه مشاهده می شود (شکل ۱۱). با کمانش کلی دیوار حول محور ضعیف ستون، پانل طبقه اول از باربری خارج می شود.

بهمنظور بررسی اثر ضخامت ورق بر پایداری دیوار، این تحلیلها با سه ضخامت ورق مختلف ۰/۷، ۲ و ۴ میلیمتر انجام شد. شکل ۱۲، میزان جابجائی عمود بر صفحه ستون طبقه اول را در مدلهای با ضخامت ورق متفاوت نشان میدهد.

همانطور که مشاهده میشود با تغییر ضخامت ورق از ۷/۰ به ۲ میلیمتر، تغییرشکل ستون ۸۶٪ و با تغییر ضخامت ورق از ۲ به ۴ میلیمتر، تغییرشکل ستون ۵۳٪ کاهش یافتهاست. همچنین در دمای حدود ۸۰۰ تا ۹۰۰ درجه سانتیگراد، نرخ افزایش تغییرشکل ورق ۷/۰ میلیمتری ۱۸/۳ برابر ورق ۲ میلیمتری بوده و نرخ افزایش تغییرشکل ورق ۲ میلیمتری ۶ برابر ورق ۴ میلیمتری میباشد. کمانش و جابجائی جانبی ستون بر پایداری آن تاثیر مستقیم گذاشته

شکل ۱۱. تغییرشکل دیوار برشی فولادی تحت بار ثقلی و حرارت Fig. 11. Deformation of a steel shear wall under gravity and heat

شکل ۱۲. جابجائی عمود بر صفحه ستون طبقه اول در ضخامتهای مختلف ورق

Fig. 12. Displacement perpendicular to the plane of the first floor column in different sheet thicknesses

و باعث ناپایداری سازه می شود. لذا به نظر می رسد باید با ایجاد پوشش مناسب بر روی ستون ها از ناپایداری آن ها جلو گیری نمود. شکل ۱۳ جابجائی نقطه میانی تیر طبقه اول در راستای قائم را نشان می دهد. با افزایش ضخامت ورق از ۲/۰ به ۲ میلی متر، تغییر شکل تیر ۱۰٪ و با افزایش ضخامت ورق از ۲ به ۴ میلی متر، تغییر شکل تیر ۱۵٪ کاهش پیدا کر ده است.

در شکل ۱۴ جابجایی تیر طبقه اول در راستای افقی نشان داده شده که بیانگر میزان انبساط تیر طبقه اول است. در فاصله دمای بین ۲۰ تا ۳۰۰ درجه سانتی گراد، نرخ میزان افزایش طول تیر در ضخامت ورق ۲/۰ میلی متر، ۱/۶۷ برابر حالت ورق ۲ میلی متری و ۲/۱ برابر حالت ورق ۴ میلی متری است. اصولاً افزایش طول تیر بدون

Fig. 13. Moving the first floor beam in the vertical direction

Fig. 14. Horizontal displacement of the first floor beam

وجود فاصله مناسب تا ستون باعث اعمال نیروی زیادی به ستونها شده و پایداری ستون را با اختلال مواجه می کند. که در این سیستم به دلیل اتصال ورقها به تیرها و ستونها، امکان اجرای چنین درزی نمی باشد.

۵-۲- ارزیابی رفتار دیوار برشی فولادی تحت بار جانبی پس از آتشسوزی

بهمنظور ارزیابی مقاومت تسلیم و سختی جانبی الاستیک دیوار برشی فولادی سه طبقه پس از رخداد آتش سوزی، تحلیل همبند حرارت-تنش صورت پذیرفت. در این تحلیل ابتدا دیوار دارای بار ثقلی

در معرض حرارتهای مختلف ناشی از آتش سوزی قرار گرفته و در پایان هر حرارت، نیروی جانبی در تراز طبقه سوم بر آن اعمال گردیده و مقاومت سیستم اندازه گیری می شود. این بدان معنا است که می توان مقاومت تسلیم و سختی الاستیک سیستم را پس از هر سطح تخریبی آتش سوزی محاسبه نمود. به منظور بررسی اثر ضخامتهای مختلف ورق و تنش های تسلیم متفاوت آن، ورق های با ضخامتهای مدل سازی و ۴ میلی متر و تنش های تسلیم ۱۸۰ و ۲۴۰ مگاپاسکال مدل سازی با افزایش حرارت و توزیع آن بین اعضاء مختلف سیستم، مقاومت هر عضو کاهش یافته و در نتیجه مقاومت جانبی کل سیستم مطابق شکل ۱۵، کاهش یافت.

همانطور که مشاهده میشود با افزایش ضخامت و تنش تسلیم ورق، مقاومت جانبی افزایش یافته است. به طوری که در ورق با ضخامت ۴ میلی متر، به ازاء افزایش تنش تسلیم از ۱۸۰ به ۲۴۰ مگاپاسکال، مقاومت تسلیم به طور متوسط ۲۴٪ و به ازاء ورق به ضخامت ۲ و ۲/۰ میلی متر به ترتیب ۴۶٪ و ۶۳٪ ، افزایش یافته است. در دمای بین ۲۰۰ تا ۳۰۰ درجه سانتی گراد میزان افت یکباره مقاومت تسلیم زیاد بوده که مربوط به توزیع حرارت در تمامی اعضاء می باشد. به گونه ای که به عنوان مثال برای ورق با تنش تسلیم ۲۴۰ مگاپاسکال در ضخامت ۲/۰ میلی متر ۳۰٪ و در ورق های ۲ و ۴ میلی متر به ترتیب ۲۳٪ و ۲۳٪ افت یکباره مقاومت تسلیم در بازه تغییرات دمای ۱۰۰ درجه ای رخ داده است.

مطابق تحلیلهای همبند تنش- حرارت، سختی الاستیک سیست، در دماهای مختلف مطابق شکل ۱۶ بهدست آمد.

همانطور که مشاهده می شود در یک ضخامت ثابت ورق، افزایش تنش تسلیم تاثیر چندانی بر افزایش سختی الاستیک دیوار ندارد. بر خلاف مقاومت تسلیم که در یک ضخامت ثابت ورق، افزایش تنش تسلیم باعث بالارفتن مقاومت تسلیم می شود.

بر اساس نتایج فوق و بهمنظور سهولت در تعیین مقاومت تسلیم دیوار برشی فولادی سه طبقه، مطابق شکلهای ۱۷ تا ۱۹ خطوط با روابط سادهای، بر نتایج ورقهای با ضخامت و تنش تسلیم متفاوت، برازش داده شدهاست. لازمبهذکر است که این برازش در بازه حرارتی

۱۰۰ تا ۲۰۰ درجه سانتی گراد صورت گرفتهاست. معادلات هر یک از خطوط برازشدادهشده در شکلهای ۱۷ تا ۱۹ بهمنظور تعیین مقاومت تسلیم (Py) هر مدل، در جدول ۳ ارائه شدهاست. در این روابط، دما بر حسب درجه سانتی گراد و مقاومت

جدول ۳. روابط مقاومت تسليم مدلها در دماهای گوناگون Table 3. The yield strength relationships of the models at different temperatures

	$F_y = 180 MPa$	$F_y = 240 MPa$
t= 0.5 mm	$P_T = -210T + 155000$	$P_T = -235T + 18000$
t=2 mm	$P_T = -900T + 530000$	$P_{\rm T} = -210T + 670000$
t=4 mm	$P_T = -1150T + 860000$	$P_{\rm T} = -1250T + 96000$

Fig. 17. Changes in yield strength of model with 0.7 mm sheet with heat

Fig. 18. Changes in the yield strength of a model with a 2 mm sheet with heat

جدول ۴. روابط سختی الاستیک مدلها در دماهای گوناگون Table 4. Elastic stiffness relationships of models at different temperatures

	t=0.5 mm	t = 2 mm	t = 4 mm
F _y =180, 240 MPa	K = -75T + 57500	K = -190T + 150000	K = -270T + 220000

تسلیم بر حسب کیلونیوتن میباشد.

همچنین جدول ۴ معادلات مربوط به سختی الاستیک (K) دیوار برشی فولادی سهطبقه را برای ضخامتهای مختلف ورق نشان میدهد. در این روابط، دما بر حسب درجه سانتی گراد و سختی الاستیک بر حسب کیلونیوتن بر میلی متر می باشد.

Fig. 19. Changes in the yield strength of a model with a 4 mm sheet with heat

۶– نتیجهگیری

بهمنظور بررسی پایداری و تعیین سختی الاستیک و مقاومت تسلیم دیوار برشی فولادی با ورق نازک سهطبقه از تحلیل همبند تنش- حرارت و روابط پیشنهادی مراجع معتبر، در دو حالت اثر آتش در زمان حضور بار ثقلی و اثر آتش بر کاهش خصوصیات رفتاری on Earthquake Engineering, Paper No.978, Vancouver British Columbia, Canada, 2004.

- [5] Gholhaki, M., "Study of Behavior of Thin Steel Plate Shear Walls and Effect of Beam to Column Connections", PhD Thesis, K.N. Toosi University of Technology, Tehran, Iran, 2007.
- [6] Sabouri-Ghomi, S., Roberts, T., "Nonlinear Dynamic Analysis of Steel Plate Shaer Walls Including Shear and Bending Deformations", Engineering Structural, 1992, 5, 309-317.
- [7] National Institue of Standards and Technology, Federal Building and Fire Safety Investigation of the World Trade Center Disaster, Department of Commerce USA, 2005.
- [8] Liew J. Y. R., Chen, H., "Explosion and fire analysis of steel frames using fiber element approach," Journal of Structural Engineering, 2004, 130(7), 991–1000.
- [9] Liew J. Y. R., Chen, H., "Direct analysis for performancebased design of steel and composite structures", Progr Struct Engrg Mater, 2004, 6(4), 213–228.
- [10] Kuo-Chen, Y., Sheng-Jin, C., Cun-Ci, L., Hung-Hsin, L., "Experimental study on local buckling of fire-resisting steel columns under fire load", Journal of Constructional Steel Research, 2005, 61, 553–565.
- [11] Liew J. Y. R., "Survivability of steel frame structures subject to blast and fire", Journal of Constructional Steel Research, 2008, 64, 854–866.
- [12] Dong, Y. L., Zhu, E. C., Prasad, K., "Thermal and structural response of two-storey two-bay composite steel frames under furnace loading", Fire Safety Journal, 2009, 44, 439–450.
- [13] Ruirui, S., Zhaohui, H., Ian, B., "Progressive collapse analysis of steel structures under fire conditions", Engineering Structures, 2012, 34, 400–413.
- [14] Madsen, R. L., Castle, T. A., Schafer, B. W., "Seismic Design of Cold-Formed Steel Lateral Load-Resisting Systems: A Guide for Practicing Engineers", Gaithersburg, MD, 2016, http://dx.doi.org/10.6028/NIST.GCR.16-917-38.
- [15] Wang, X., Hutchinson, T. C., Hegemier, G., Gunisetty, S., Kamath, P., Meacham, B., "Earthquake and fire performance of a mid-rise cold-formed steel framed

جانبی سیستم استفاده شد، که نتایج ذیل حاصل شد:

- با توجه به اتصال مستقیم ورق به تیرها و ستونهای پیرامونی، افزایش حرارت، تاثیر شدیدی بر تغییرشکل تیر و ستون داشته و بر خلاف سیستمهای معمولی که توصیه می شود در آن فاصله ای به عنوان درز انبساط بین اعضاء تیر و ستون ایجاد شود، در این سیستم امکان ایجاد این درز نبوده و می بایست با ایجاد پوشش حرارتی مناسب بر روی اعضاء، مخصوصا ورقها و ستونها، از اثرات مخرب بر پایداری و کاهش سختی و مقاومت سیستم کاسته و آن را به تعویق انداخت. - در سازههایی که از سیستم دیوار برشی فولادی استفاده می کنند،

می توان سختی الاستیک و مقاومت تسلیم کاهشیافته سیستم را پس از هرگونه آتش سوزی با محاسبه روابط ساده، ارزیابی نمود.

- روابط مقاومت تسلیم سیستم دیوار برشی فولادی در دماهای مختلف با ضخامتهای ۵/۰، ۲ و ۴ میلیمتر با تنش تسلیم ۱۸۰ مگاپاسکال بهترتیب عبارتند از: PT = -210T + 155000 ، PT و با تنش تسلیم PT = -1150T + 860000 و 900T + 530000 PT = -235T + 180000، PT = 235T + 180000 ، PT .PT = -210T + 670000

- روابط سختی الاستیک سیستم دیوار برشی فولادی در دماهای مختلف با تنشهای تسلیم مختلف (۱۸۰ و ۲۴۰ مگاپاسکال) در ضخامتهای ۰/۵، ۲ و ۴ میلیمتر بهترتیب عبارتند از: K = -270T .K = -190T + 57500 و 220000، K = -190T

مراجع

- Thorburn, L., Kulak, G., Montgomery, C., "Analysis of Steel Plate Shear Wall", Structural Engineering Report No. 107, Department of Civil Engineering, University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada, 1983.
- [2] Timler, P., Kulak, G., "Experimental Study of Steel Plate Shear Wall", Structural Engineering Report No. 114, Department of Civil Engineering, University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada, 1983.
- [3] Roberts, T., Sabouri-Ghomi, S., "Hysteretic Characteristics of Unstiffend Perforated Steel Plate Shear Panels", Thin Walled Structures, 1992, 14, 139-151.
- [4] Vian, D., Bruneau, M., "Testing of Special LYS Steel Plate Shear Walls", Proceeding of the 13th World Conference

Franssen, J. M., Kruppa, J., Joyeux, D., Twilt, L., Van Oerle, J., Aurtrnrtxe, G., "Development of Design Rules for Steel Structures Subjected to Natural Fires in Large Components", European Commission, Technical Steel Research, Report EUR 18868 EN, 1999.

- [20] American Society of Civil Engineers, Standard Calculation Methods for Structural Fire Protection, ASCE/SFPE, Standard 7-05, 2005.
- [21] American Society for Testing and Materials, Standard Methods of Fire Tests of Building Construction and Materials, ASTM Standard E119-05, 2005.
- [22] Lie, T. T., "Fire Temperature-Time Relations", Chapter4-8 of the SFPE Handbook of Fire Protection Engineering, Third Edition, 2002.

building-test program and test results," rapid release (preliminary) report (SSRP-2016/07), San Diego, CA, 2016.

- [16] Hoehler, M. S., Smith C. M., Hutchinson, T. C., Wang, X., Meacham, B. J., Kamath., P., "Behavior of steel-sheathed shear walls subjected to seismic and fire loads", Fire Safety Journal, 2017, 91, 524-531.
- [17] Abaqus Standard User's manual, Version (6.10.1), Karlsson and Sorensen, 2012.
- [18] Schleich, J. B., Bouillette, J. P., Hass, R., Preston, R., Sandman, T., "International Fire Engineering Design for Steel Structures, State of the Art. Brussels", Belgium, International Iron and Steel Institute, 1993.
- [19] Schleich, J. B., Cajot, L. G., Pierre, M., Brasseur, M.,

چگونه به این مقاله ارجاع دهیم Gh. Pachideh, M. Gholhaki, Y. Noori, An Investigation into the Impact of Fire on Lateral Stability and Strength of Thin Steel Plate Shear Walls, Amirkabir J. Civil Eng., 52(4) (2020) 859-872.

DOI: 10.22060/ceej.2018.15003.5809

